

**ДОТРИМАННЯ ПРАВ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ
В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ**

Аналітична записка

За період: 24 лютого – 31 березня 2022 року

**FIGHT
FOR
RIGHT**

Авторка: Ірина Федорович

Редакторка: Ірина Виртосу

Ця публікація підготовлена громадською організацією людей з інвалідністю “Fight for Right / Боротьба за права” за підтримки Міжнародної фундації виборчих систем (IFES). Будь-які думки, висловлені тут, належать авторам і не обов'язково відображають погляди IFES.

Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними без письмового дозволу.

Більше про діяльність “Fight for Right /Боротьба за права”:

<https://ffr.org.ua>

Звернутися за підтримкою:

info@ffr.org.ua

Підтримати фінансово евакуацію людей з інвалідністю:

<https://www.gofundme.com/f/help-disabled-ukrainians>

ЗМІСТ

Загальний огляд	4
Довідка 1. Хто такі люди з інвалідністю та маломобільні групи населення (МГН) в Україні	6
Довідка 2. Скільки осіб з інвалідністю та інших МГН перебуває у закритих інституціях	7
Проблеми та наявні рішення. Як реагують держава, громадські організації та міжнародні інституції	9
Довідка 3. Чинне законодавство, яке регулює питання загальної мобілізації, перетину кордону, організованої евакуації та інші дотичні питання для осіб з інвалідністю	11
Комплексні виклики, що потребують негайного вирішення	17

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

З моменту повномасштабного розгортання збройної агресії російської федерації на території України 24 лютого 2022 року перед усіма мешканцями України, включно з особами з інвалідністю та іншими маломобільними групами населення (далі - МГН)¹, постало питання захисту власного життя та виклики, пов'язані із евакуацією. У цих умовах проблеми з бар'єрним середовищем та недоліки існуючого законодавства лише збільшують кількість порушень прав осіб з інвалідністю та МГН.

Внаслідок недостатньої кількості укриттів у житлових кварталах великих українських міст та їх розташування в об'єктах недоступної радянської архітектури більшість осіб з інвалідністю та МГН не могли повноцінно користуватись захистом від авіаударів та ракетних обстрілів². Це стосується недоступних укриттів, розташованих в підвалах багатоквартирних будинків, шкіл, адміністративних будівель і станцій метро у великих містах тощо. І якщо деякі питання бар'єрного середовища можливо було оперативно вирішити за допомогою цифрових технологій, як от дублювання оголошення повітряної тривоги через мобільні додатки та смс, що допомагає орієнтуватись, до прикладу, нечуючим людям, то вирішити питання недоступного бомбосховища для користувачів крісел колісних неможливе у такі стилі терміни. Саме це змусило велику кількість людей лишатися під час вогню в домішках.

Крім бар'єрності середовища, іншим загрозливим фактором є нехтування військовими росії Женевських конвенцій та постійне й умисне вчинення воєнних злочинів та злочинів проти людяності в Україні.

“На Луганщині у селі Борівському під Сєверодонецьком на вісімнадцятий день війни російські окупанти вбили відомого українського волонтера Олександра Конанова. Чоловік без руки та ноги допомагав нашим військовим з 2014 року, – про це розповів голова Луганської обласної військової адміністрації Сергій Гайдай³. “Це людина з інвалідністю, він займав дуже активну проукраїнську позицію. Його просто розстріляли в інвалідному візку”, – повідомив Сергій Гайдай.”

¹ За даними [Державної статистичної служби України](#) від 1 січня 2021 року, кількість осіб з інвалідністю (Озі) в Україні складає 2 млн 703 тис осіб. Загальну кількість МГН неможливо порахувати, але оскільки до МГН належать люди літнього віку, батьки з маленькими дітьми, люди з тимчасовими обмеженнями мобільності та іншими порушеннями здоров'я, це величезна група людей, не менша за загальну кількість Озі.

² Дивитись, наприклад, [статтю про досвід трьох жінок з інвалідністю](#), які були змушені залишити територію України.

³ Дивитись [повідомлення](#) у телеграмі Гайдая і [матеріал Telegraf](#) від 13 березня 2022 року.

Лише за перший місяць безперервних терористичних атак громадянське суспільство⁴ та органи влади⁵ зафіксували тисячі фактів⁶ вчинення воєнних злочинів та злочинів проти людяності з боку російської армії. Ці злочини спрямовані на все цивільне населення, включаючи й осіб з інвалідністю та інших МГН.

“Вночі 11 березня 2022 року внаслідок ворожого обстрілу с. Оскіл Ізюмського району Харківської області снаряд потрапив у п'ятиповерховий корпус КУ "Оскільський психоневрологічний інтернат". Внаслідок вибуху сталася руйнація будівельних конструкцій будівлі на рівні 2-го і 3-го поверхів, а також локальні займання у декількох місцях. ДСНС у Харківській області повідомила, що всі 30 осіб персоналу закладу та 330 пацієнтів (переважно літні люди та люди з інвалідністю, з них малорухомих – 50, пересуваються на візках – 10) на момент обстрілу перебували в укритті.”

Крім безперервних обстрілів багатьох міст України⁷, окремо за цей час задокументовані непоодинокі випадки захоплення у заручники мешканців психоневрологічних та/чи геріатричних інтернатів⁸, обстріли та захоплення лікарень⁹ та цілеспрямовані бомбардування укриттів з цивільним населенням¹⁰:

“Голова Київської обласної державної адміністрації Олексій Кулеба заявляє, що Бородянський психоневрологічний інтернат захоплений російськими військами. Росіяни замінували всі підходи до інтернату й тепер звідти ведуть артилерійський вогонь по позиціях української армії. За попередніми даними голови ОДА, наразі у закладі перебувають понад 500 пацієнтів, з яких майже 100 – лежачі.”

⁴ Постійний моніторинг воєнних злочинів та злочинів проти людяності ведуть організації-члени [Коаліції “Україна. 5 ранку”](#) та організації члени [ініціативи “Трибунал для Путіна”](#) (тут - неповний перелік організацій та ініціатив)

⁵ Офіс Генерального Прокурора [документує воєнні злочини](#), так само збір доказів ведуть й інші державні органи.

⁶ Станом на 30 березня дані, [які опублікував](#) Офіс Генерального Прокурора, свідчать про понад 5 тисяч воєнних злочинів та злочинів проти людяності. [Загальнонаціональна база даних](#) таких злочинів продовжує наповнюватися та верифікуватися.

⁷ З 24 лютого не вщухають обстріли Києва, Харкова, Миколаєва, Сум, передмістя Київської області (Буча, Ворзель та інші), а також міст Маріуполь, Мелітополь та Херсон, які нині залишаються тимчасово окупованим російськими військами.

⁸ Дивитись, наприклад, [тут](#) за підтвердження інформації Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини і [тут](#) інформація від Суспільного телебачення.

⁹ Дивитись, наприклад, [звіт](#) Truth Hounds про напад на пологовий будинок у Маріуполі.

¹⁰ Дивитись, наприклад, [звіт](#) Суспільне Україна про загиблих внаслідок удару ракетою в театр у Маріуполі, де ховаються від обстрілів тисячі цивільних.

Ці фактори безумовно вплинули на рішення багатьох осіб з інвалідністю, МГН та їх родичів спробувати евакуюватися, як на більш безпечні території на заході України, так і за кордон до країн-членів ЄС. Однак не всі згадані тут групи населення можуть на рівні з іншими погодитися/розпочати евакуацію. Значна частка людей з інвалідністю та МНГ загалом, як правило, потребують додаткової уваги як з боку національних органів влади, так і з боку міжнародної спільноти.

ДОВІДКА 1

Хто такі люди з інвалідністю та маломобільні групи населення (МГН) в Україні

Очевидно, що ані особи з інвалідністю, ані маломобільні групи населення (МГН) не є однорідними групами, з однаковими викликами та потребами. У межах цієї аналітичної записки розглядаються проблеми та порушення прав людини, пов'язані виключно із правами дорослих з інвалідністю та/або дорослих МГН. За наявними повідомленнями, питання евакуації дітей з інвалідністю, включно з організованою евакуацією дитячих закритих інституцій, успішно координується Уповноваженим Верховної Ради з прав людини, органами місцевої влади та Міністерством соціальної політики. На жаль, такої ж налагодженої співпраці бракує щодо вирішення безпекових питань дорослих з інвалідністю, принаймні тих, хто перебуває під опікою держави та не може самостійно приймати рішення щодо власної безпеки та добробуту.

Коли йдеться про осіб з інвалідністю, слід пам'ятати, що є умовно три великих та суттєво відмінних у своїх потребах групи:

1. Особи з інвалідністю, які проживають у так званих закритих інституціях та потребують цілодобового піклування (під закритими інституціями ми тут розуміємо, в першу чергу, психіатричні заклади, психоневрологічні інтернати, геріатричні пансіонати, будинки-інтернати для громадян літнього віку та дорослих з інвалідністю, пансіонати для ветеранів війни і праці та соціально-реабілітаційні центри)¹². Такі особи часто можуть бути позбавлені дієздатності або визнані частково недієздатними і не можуть самостійно прийняти усвідомлене рішення про необхідність евакуації та залишити небезпечні території.

¹¹ В Україні функціонує розгалужена та заплутана система так званих закритих інституцій для постійного проживання дорослих з інвалідністю, а також геріатричних закладів. Більше про цю систему та проблеми, які вона породжує із (не)дотриманням прав людини, читайте у доповідях Української Гельсінської спілки з прав людини [тут](#) і [тут](#), або у доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [тут](#).

¹² Згідно з класифікацією, яку використовують [Уповноважений Верховної Ради України з прав людини](#) та монітори [Національного превентивного механізму](#).

Деякі з цих осіб потребують цілодобового піклування і нездатні пересуватись самостійно.

2. Особи з інвалідністю, які проживають з родичами, що здійснюють над ними опіку (можуть бути позбавлені дієздатності або частково дієздатними), які не завжди можуть самостійно прийняти усвідомлене рішення про необхідність евакуації та не можуть самостійно евакуюватись до безпечного місця і які не можуть самостійно без супроводу перебувати у безпечному місці.

3. Особи з інвалідністю, які незалежно проживають разом з родичами або самостійно, мають повну дієздатність, можуть самі прийняти усвідомлене рішення про необхідність евакуації на безпечну територію, однак не завжди мають змогу самостійно провести таку евакуацію та/або можуть потребувати допомоги у пересуванні через значну бар'єрність української інфраструктури.

До МГН, які потребують допомоги та комплексних вирішень проблем безпеки та забезпечення життєдіяльності, наразі можна віднести (список відкритий):

1. Паліативних пацієнтів, які перебували на домашньому чи дистанційному піклуванні.

2. Пацієнтів з гострими хронічними станами, які потребують постійних та дороговартісних медикаментів (наприклад, онкопацієнти або пацієнти на діалізі тощо).

3. Літніх людей, які проживають самостійно і не мають поряд піклувальників (потребують забезпечення продуктами, засобами гігієни та медикаментами).

4. Вагітні жінки та матері з немовлятами.

5. Поранені військові та цивільні.

ДОВІДКА 2

Скільки осіб з інвалідністю та інших МГН перебуває у закритих інституціях

Лише 2 квітня 2022 року ГО "Fight for Right / Боротьба за права" отримала відповідь від Національної соціальної сервісної служби України на один зі своїх численних запитів на публічну інформацію.

Згідно з даними, якими оперує Національна соціальна сервісна служба України, станом на 1 січня 2022 року в закритих інституціях, які входять до системи соціального захисту, постійно перебувають:

- 43 400 осіб,
- які розміщені в 282 закладах,
- а саме: в 87 будинках-інтернатах для громадян літнього віку та осіб з інвалідністю, геріатричних пансіонатах, пансіонатах для ветеранів війни і праці, в яких проживають близько 10,7 тис. осіб;
- 2 спеціальні будинки-інтернати, в яких проживають 0,2 тис. осіб – громадяни літнього віку та осіб з інвалідністю (звільнені з місць позбавлення волі);
- 157 психоневрологічних інтернатів, в яких понад 28,1 тис. повнолітніх осіб з інвалідністю з психічними порушеннями;
- 36 дитячих будинків-інтернатів, де проживає 4,3 тис. осіб, у тому числі 1,3 тис. дітей віком від 4 до 18 років та 3 тис. повнолітніх осіб віком, старших 18 років.

Ці дані не враховують закриті інституції в системах освіти та охорони здоров'я (психіатричні лікарні). Повної картини кількості закладів, кількості осіб, які проживають у цих закладах та карти, на яких уражених воєнними діями територіях розміщені ці заклади, наразі немає, що унеможлиблює планування ефективного захисту цих осіб.

У своїй відповіді від 2 квітня 2022 року Національна соціальна сервісна служба України, так само як і Уповноважена з прав осіб з інвалідністю від КМДА посилаються на порядок евакуації, який востаннє оновлювався у 2017 році, ігноруючи нормативні зміни, запроваджені Кабінетом Міністрів України від 28 березня 2022 року, та роблячи чомусь акцент на тому, що:

“Згідно з вимогами статті 8 Закону України „Про правовий режим воєнного стану” в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування запроваджувати та проводити в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод

людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених Указом Президента України про введення воєнного стану, заходи правового режиму воєнного стану. До зазначених заходів у разі виникнення загрози життю або здоров'ю громадян належить, зокрема, евакуація населення”¹³.

Водночас, органи місцевої влади та/або військові адміністрації так і не спромоглися здійснити системну евакуацію закритих інституцій, де перебувають дорослі з інвалідністю, вочевидь вважаючи, що потреби в ній не виникало навіть на тих територіях, які були тимчасово захоплені російськими військовими.

ПРОБЛЕМИ ТА НАЯВНІ РІШЕННЯ

Як реагують держава, громадські організації та міжнародні інституції

Питання організованої евакуації дітей з інвалідністю

Є розроблений порядок та проводяться евакуація з місць підвищеної небезпеки, залучені державні органи та органи місцевої влади, розроблена нормативна база включає із гарантіями перевірки добробуту дітей після їх перетину кордону та реєстрація місця їх перебування через консульські установи в країнах ЄС¹⁴.

Питання індивідуальної евакуації дорослих з інвалідністю

Наразі така евакуація проводиться виключно зусиллями громадянського суспільства та окремих волонтерів за допомоги окремих ініціатив та волонтерів з країн-членів ЄС та США. Бракує координованих зусиль громадянського суспільства¹⁵ на місцях та допомоги в

¹³ Цитата з відповіді № No 0000-030102-ПІ/70-2022/3977 від 30.03.2022 за підписом Директора департаменту адміністрування соціальної політики Національної соціальної сервісної служби України.

¹⁴ Дивитись [Постанову Кабінету Міністрів № 264](#) від 12 березня 2022 року. Є звіти органів місцевої влади про успішне проведення такої евакуації, наприклад, з [Києва](#) чи [Миколаєва](#).

¹⁵ Наприклад, ГО [“Fight for Right / Боротьба за права”](#) за перший місяць воєнних дій отримала 1616 запитів про допомогу, виконала 503, решта запитів наразі в роботі. У команді працює 16 осіб, які організують індивідуальну евакуацію, допомагають з пошуком ліків та найнеобхіднішого. ГО [“Група активної реабілітації”](#) також проводить консультації та допомагає організувати евакуацію. Це, звісно, неповний список національних та локальних ініціатив. Однак згадати не є можливим в межах цієї аналітичної записки.

Питання організованої евакуації дорослих з інвалідністю та МГН із закритих інституцій

організації евакуації з місць, де йдуть бойові дії від представників міжнародних організацій, таких як Червоний Хрест¹⁶ та Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН).

Лише після місяця активних бойових дій попри численні звернення¹⁷ та запити від правозахисників, уряд розробив новий нормативний порядок організації масової евакуації мешканців закритих інституцій, але досі не розпочав організовану евакуацію дорослих, залишивши це питання на розсуд місцевих адміністрацій, яким бракує ресурсів та спроможності ефективно діяти. Також новий порядок не включає в себе всі види закритих інституцій, залишаючи поза увагою психіатричні лікарні та психоневрологічні диспансери.

Питання організації харчування та гуманітарної допомоги дорослим з інвалідністю та іншим МГН, які не змогли або не захотіли евакуюватися з тих чи інших причин

Організація забезпечення харчування, товарів першої необхідності та медикаментів для тих дорослих з інвалідністю та інших МГН, які проживають самотійно та не змогли чи не захотіли евакуюватися з тих чи інших причин, переважно в місцях, де немає блокади, забезпечується за рахунок численних громадських та волонтерських ініціатив, а також за підтримки українського бізнесу. Бракує допомоги з боку місцевої

¹⁶ Міжнародне Товариство Червоного Хреста [перекладає відповідальність за організацію гуманітарних коридорів](#) на місцевих, відкриває офіс у Ростові та [називає](#) вимушене переміщення (фактичне викрадення) мирних жителів України у фільтраційні табори в росії евакуацією. Українці масово закликають міжнародну спільноту перестати жертвувати кошти на діяльність цієї організації як неефективної та вочевидь упередженої.

¹⁷ Від початку бойових дій урядові структури й органи місцевої влади перестали приймати звернення громадян, в багатьох перевантажені гарячі лінії і немає жодної можливості отримати офіційні роз'яснення. На запит про порядок проведення евакуації дорослих Уповноважена Київської міської ради з прав осіб з інвалідністю надає посилення на порядок перетину кордону для осіб з інвалідністю, розроблений Кабінетом Міністрів у 1995 році, [зміни до якого від 12 березня 2022 року не передбачають алгоритму дій щодо організованої евакуації дорослих з закритих інституцій](#). Дивитись детальніше таблицю з аналізом нормативних актів вище.

влади, а також перерозподілу коштів з місцевих бюджетів та координації дій. Безперечно позитивними кроками від державної влади було спрощення умов ввезення гуманітарної допомоги до України, зміни до порядку оподаткування тощо. Потрібна координація місцевих зусиль та міжнародної спільноти та налагодження сталих ланцюгів поставок. Окремої уваги потребує налагодження сталих гуманітарних коридорів та поставок до тимчасово окупованих міст, які перебувають на межі гуманітарних катастроф, саме тут потрібне негайне залучення міжнародних організацій, єдиною дієвою з яких на території України наразі лишається лише Управління ООН з координації гуманітарних справ¹⁸.

ДОВІДКА 3

Чинне законодавство, яке регулює питання загальної мобілізації, перетину кордону, організованої евакуації та інші дотичні питання для осіб з інвалідністю

Назва нормативно-правового акту	Питання, які визначає цей нормативно-правовий акт
<p>Постанова Кабінету міністрів № 772 від 02.09.2022 “Про затвердження Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Інтернат забезпечує реалізацію прав підопічних відповідно до законодавства; • До призначення недієздатним підопічним та підопічним, цивільна дієздатність яких обмежена, опікунів та піклувальників опіку та піклування над такими особами здійснює інтернат, у тому числі шляхом вжиття заходів

¹⁸ Більше про роботу Управління ООН з координації гуманітарних справ (ОСНА) англійською [тут](#).

до поновлення або обмеження цивільної дієздатності підопічних.

- Інтернат у разі потреби вживає заходів для вирішення питань, пов'язаних з недієздатністю чи обмеженням цивільної дієздатності підопічних, які потребують опіки та піклування, та призначення їм опікунів або піклувальників.

- Директор та обслуговуючий персонал інтернату є персонально відповідальними за збереження життя та здоров'я підопічних під час їх перебування в інтернаті, дотримання їх прав і запобігання дискримінації щодо них.

Постанова Кабінету Міністрів

№ 711 від 12.08.2020

“Про внесення змін до Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій”¹⁹

- Визначає перелік надзвичайних ситуацій (куди не входять воєнні дії) та порядок обов'язкової евакуації населення;

- Встановлює, що евакуація проводиться на підставі рішення місцевої держадміністрації або посадової особи, яка має повноваження щодо прийняття такого рішення (наразі це може бути тимчасова військова адміністрація);

- Визначає, що рішення про евакуації може прийматись, як на державному, так і на місцевому рівні (відповідними органами місцевої влади);

- Не містить порядку евакуації закритих інституцій, лише загально вказує, що для евакуації осіб з інвалідністю має бути складений окремий план.

¹⁹ Саме ця Постанова мала визначати порядок організованої евакуації до 27 березня 2022 року, коли Уряд затвердив новий Порядок, описаний в таблиці нижче. У ГО Fight for Right / Боротьба за права та інших громадських організацій немає даних про проведення будь-якої евакуації за цим порядком, хоча органи місцевої та центральної влади посилались на це регулювання у своїх відповідях.

Закон України
“Про затвердження Указу
Президента України
“Про загальну мобілізацію”
від 03.03.2022

- Оголошує загальну мобілізацію та порядок її проведення;
- Встановлює заборону для чоловіків віком 18-60 років залишати території України;
- Визначає перелік тих, на кого не поширюється така заборона (включно із чоловіками з інвалідністю та тими, хто є піклувальниками про дитину або родича з інвалідністю).

Постанова Кабінету Міністрів
№ 264 від 12 березня 2022 року
“Про внесення змін до Правил
перетинання державного
кордону громадянами України”

- Визначає умови звільнення деяких чоловіків у віці 18-60 років від загальної мобілізації та умови дозволу їм перетинати кордони України;
- Визначає умови для перетину кордону дітьми, позбавленими батьківського піклування, та дітьми з інвалідністю, які постійно проживають в інтернатних закладах;
- Визначає порядок проведення масової евакуації дітей, включно з дітьми з інвалідністю з інтернатних закладів;
- Не містить аналогічного порядку для проведення масової організованої евакуації дорослих з інвалідністю, які постійно проживають у закритих інституціях (інтернатах).

Закон України “Про внесення
змін до деяких законів України
щодо звільнення від військової
служби осіб з інвалідністю та
осіб, які доглядають за особами
з інвалідністю і хворими
дітьми” від 15.03.2022

- Вносить зміни до переліку категорій чоловіків віком від 18-60 років, які звільнені від військової служби:
- які виховують дитину з інвалідністю віком до 18 років;
 - які виховують дитину з важкими захворюваннями;

- зайняті за постійним доглядом за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, а також батьками своїми чи дружини (чоловіком), які за висновком медико-соціальної експертної комісії чи лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я потребують постійного догляду;

- які мають дружину (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю та/або одного із своїх батьків чи батьків дружини (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю I чи II групи;

- які здійснюють опіку над особою з інвалідністю, визнаною судом недієздатною;

- зайняті постійним доглядом за особою з інвалідністю I групи;

- зайняті постійним доглядом за особою з інвалідністю II групи або за особою, яка за висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я потребує постійного догляду, у разі відсутності інших осіб, які можуть здійснювати такий догляд".

Постанова Кабінету Міністрів

№ 385 від 28.03.2022

“Деякі питання тимчасового переміщення (евакуації) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, в умовах воєнного стану”

- Встановлює єдиний порядок евакуації дітей та дорослих з інвалідністю та/або таких, що постійно проживають у закритих інституціях;

- Дає перелік закритих інституцій для дорослих: будинки-інтернати для громадян літнього віку та осіб з інвалідністю, спеціалізовані будинки для ветеранів війни та праці, громадян літнього віку та осіб з інвалідністю, інші заклади, що забезпечують тимчасове проживання та надання

соціальних послуг повнолітнім особам (але не включає психоневрологічні інтернати та психіатричні лікарні);

- Покладає на органи місцевої влади: облік закритих інституцій та кількості їх мешканців, визначення рівня небезпеки та потреби в евакуації (і не містить критеріїв для такої оцінки);

- Встановлює перелік взаємодії між органами державної влади та органами місцевої влади для організації порядку евакуації всередині країни;

- Не встановлює порядку взаємодії органів державної влади та органів місцевої влади з іноземними партнерами, лише обов'язок консульської реєстрації дітей та дорослих за кордоном;

- Не містить вимог для організації доступної евакуації та відповідно вимог до організації доступного місця перебування для дітей та дорослих з інвалідністю та/або таких, що мають потреби в доступності та постійному піклуванні;

- Не містить порядку формування державного чи місцевого бюджету на проведення такої евакуації.

Проблеми, які перешкоджають швидкій та ефективній евакуації з міст, які перебувають під безпосередньою загрозою атак з боку російських військових, можна умовно поділити на:

- 1.** прогалини нормативного регулювання, а також питання статистики,
- 2.** неефективність роботи органів державної та місцевої влади,
- 3.** проблеми відсутності координації між державним та громадським сектором,
- 4.** питання, які наразі не під контролем українського уряду.

Прогалини нормативного регулювання, а також питання статистики:

- Недостатня чіткість та забюрократизованість законодавчого регулювання процедури масової організованої евакуації дорослих (з числа тих, що проживають у закритих інституціях);
- Недостатня чіткість та забюрократизованість нормативного регулювання дозволу на виїзд за кордон для чоловіків з інвалідністю та тих чоловіків, які здійснюють догляд за дитиною з інвалідністю та/або іншим родичем з інвалідністю (дружини, батьки, брати і сестри)²⁰;
- Відсутність статистичної інформації²¹ про загальну кількість закритих інституцій, де наразі перебувають дорослі з інвалідністю та МНГ, зокрема у районах, охоплених військовими діями;
- Відсутність оновлюваної актуальної інформації про кількість осіб, які потребують негайної гуманітарної, медичної допомоги та/або евакуації в різних гарячих точках;
- Відсутність критерій, за якими органи місцевої влади мають визначати рівень безпеки та проводити негайну евакуацію.

Неефективність роботи органів державної та місцевої влади:

- Питання проведення організованої евакуації дорослих із закритих інституцій покладено на органи місцевої влади, які не мають на це спроможності та можуть діяти лише в межах однієї області, що часто є недостатнім для забезпечення безпечного місця перебування для евакуйованих;
- Брак коштів у місцевих бюджетах (питання негайної потреби на перерозподіл коштів в межах місцевих бюджетів) на проведення масової евакуації;

²⁰ Перші тижні з моменту початку дії Закону України **“Про загальну мобілізацію”** громадські приймальні та волонтери фіксували багато звернень від чоловіків з інвалідністю, яких не пропускали через кордон, так само як і чоловіків, які здійснюють піклування за дітьми з інвалідністю чи іншими родичами першої черги спорідненості. Деяке впорядкування було внесено до процедури після **змін до законодавства**, однак певні вимоги досі є надмірними та перешкоджають своєчасному та ефективному перетину кордону, наприклад, вимога для чоловіків з I та II групами інвалідності, які попередньо були зняті з військового обліку, знову проходити лікарську комісію (ЛВК) та підтверджувати свою непридатність (в умовах великого навантаження на військкомати, які також зараз проводять мобілізацію).

²¹ За **словами координаторки проектів УГСПЛ Маргарити Тарасової**: “Дані щодо кількості інтернатних установ під окупацією збирає група правозахисників, які працюють над питаннями дотримання прав людини в подібних закладах. Зокрема, йдеться про геріатричні, психоневрологічні, соціальні інтернати, будинки для людей з інвалідністю тощо. За даними станом на 25 березня, найбільше таких закладів у Херсонській області – щонайменше 10. З області не евакуювали жодну установу”.

- Відмова органів влади проводити медико-соціальної експертизи (МСЕК)²² та надавати групу інвалідності, в тому числі і тим, хто зазнали поранення та отримали інвалідність внаслідок бойових дій.

Проблеми відсутності координації між державним та громадським сектором:

- Відсутність злагодженої координації зусиль²³ між громадянським суспільством, волонтерами, органами місцевої влади та тимчасовими військовими адміністраціями на місцях (як гуманітарних, так і евакуаційних зусиль);
 - Неможливість швидко збирати потрібні суми для організації евакуаційних заходів одночасно для великої кількості осіб.

Питання, які наразі не під контролем українського уряду:

- Відсутність погоджених гуманітарних коридорів та регулярні порушення російськими військовими домовленостей, які були попередньо досягнуті²⁴;
- Брак чіткої координації між міжнародними партнерами та відкритих пропозицій щодо готовності розробляти довгострокові рішення для прийому великих груп дорослих з інвалідністю (у випадках організованої евакуації за кордон).

КОМПЛЕКСНІ ВИКЛИКИ,

що потребують негайного вирішення

- Безпека та забезпечення базових продовольчих, гігієнічних та медичних потреб тих, хто наразі не може евакуюватися з різних причин;
- Допомога в організації індивідуальної евакуації тим, хто не може це зробити самостійно;

²² Громадські організації та адвокати повідомляють про такі випадки в різних регіонах України попри чинну [постанову № 225](#) Кабінету Міністрів від 8 березня 2022 року про порядок проведення МСЕК під час воєнного стану та загальної мобілізації.

²³ Ситуація ускладнюється тим, що з початку повномасштабного вторгнення органи центральної влади та органи місцевої влади перестали приймати та обробляти запити на публічну інформацію, тож отримати актуальні дані просто неможливо. Перша відповідь на запит надійшла від Київської міської державної адміністрації (КМДА) 31 березня 2022 року, друга - від Національної сервісної служби України 2 квітня 2022 року.

²⁴ Організації громадянського суспільства та органи влади України фіксують численні випадки зриву гуманітарних коридорів та обстрілів евакуаційних караванів з боку російських військових, наприклад, дивитись звіти [тут](#) і [тут](#).

- Допомога в пошуку доступного тимчасового прихистку (включно із архітектурно доступним житлом) на умовно безпечній території України;
- Фінансова допомога тим, хто не має достатньо коштів та/або втратили годувальника²⁵ (або опікунів);
- Розробка рішень для організованої масової евакуації дорослих, які перебувають під опікою держави у безпечні місця, як на території України, де немає бойових дій, так і закордон;
- Пошук партнерів та сталих рішень для проведення такої організованої масової евакуації дорослих;
- Допомога в пошуку доступного житла та розробці довгострокових рішень для тих осіб з інвалідністю та МГН, які перетнули кордон і перебувають в країнах ЄС;
- Швидке та оперативне реагування на потреби в зміні національного та міжнародного законодавства для створення системи ефективного захисту осіб з інвалідністю та МГН;
- Ретельна фіксація та розслідування всіх воєнних злочинів та злочинів проти людяності, вчинених російськими військовими проти осіб з інвалідністю та МГН, включно з притягненням всіх відповідальних за такі злочини до міжнародної справедливості.

²⁵ За період активних бойових дій на всій території України з 24 лютого 2022 року багато працюючих українців втратили роботу або постійний дохід, результати опитування [тут](#) і дослідження про економіку війни [тут](#).